

МОНГОЛ УЛС
САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНЫ
ТОГТООЛ

2008 оны 6 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 157

Улаанбаатар хот

“Банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаанд
газар дээрх шалгалт хийх журам” батлах тухай

Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 6.1.1, 6.1.2 дахь хэсэг, Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн 19.1 дэх заалтыг тус тус үндэслэн Санхүүгийн зохицуулах хорооноос ТОГТООХ НЬ:

1. “Банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаанд газар дээрх шалгалт хийх журам”-ыг хавсралтаар баталж, 2008 оны 7 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдсүгэй.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2003 оны 639 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдалд газар дээр нь шалгаж үнэлгээ, дүгнэлт өгөх журам”-ыг хүчингүй болсонд тооцуулах хүсэлтийг Монголбанкинд тавьж, шийдвэрлүүлэхийг Ажлын алба /О.Ганбат/-нд үүрэг болгосугай.

3. Тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Бичил санхүүгийн газар /Н.Оюунчимэг/, олон нийтэд мэдээлэхийг Тамгын газар /Н.Удаанжаргал/-т тус тус даалгасугай.

ДАРГА

Д.БАЯРСАЙХАН

Санхүүгийн зохицуулах хорооны 2008 оны
157 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

**БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД
ГАЗАР ДЭЭРХ ШАЛГАЛТ ХИЙХ ЖУРАМ**

НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1.1. Санхүүгийн зохицуулах хороо /цаашид Хороо гэх/-ноос Банк бус санхүүгийн байгууллага /цаашид ББСБ гэх/-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдлыг газар дээр нь шалгаж, Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай болон бусад холбогдох хууль тогтоомж, эрх бүхий байгууллагуудаас мөрдөхөөр баталсан журмын хэрэгжилт, ББСБ-ын санхүү, төлбөрийн чадвар, үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй эрсдэлийг тодорхойлон үнэлгээ, дүгнэлт өгч, илэрсэн зөрчил дутагдалд холбогдох арга хэмжээ авч ажиллахад энэхүү журмыг мөрдлөг болгоно.

1.2. Хорооны мэргэжилтэн, улсын байцаагч нь ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдалд газар дээрх шалгалтын дүнгээр тохируулга хийсэн санхүүгийн тайлан тэнцэлд үндэслэн дараах үзүүлэлтүүдийг тооцож үнэлгээ, дүгнэлт өгнө. Үүнд:

- 1.2.1. Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ - Capital,
- 1.2.2. Активын чанар - Assets,
- 1.2.3. Удирдлагын чадвар - Management,
- 1.2.4. Ашигт ажиллагаа - Earnings,
- 1.2.5. Төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадвар - Liquidity,
- 1.2.6. Зах зээлийн эрсдэлийн мэдрэмж - Sensitivity.

1.3. Дээрх үзүүлэлтүүдийг тооцож үнэлгээ, дүгнэлт өгөхдөө үзүүлэлт бүрийг тодорхойлох хүчин зүйлс буюу хавсралтад заасан үндсэн /чанарын/ болон харгалзах хүчин зүйлийг тооцох ба үзүүлэлт бүрийн хүчин зүйл тус бүрт 1 буюу сайн, 2 буюу хангалттай, 3 буюу дунд, 4 буюу хангалтгүй, 5 буюу муу гэсэн үнэлгээг өгч, тухайн хүчин зүйлийн холбогдох хувиар жигнэж, нийлбэрийг нь олох замаар үзүүлэлт бүрийн нэгдсэн үнэлгээг гаргана.

1.4 Газар дээрх шалгалтын талаарх дүгнэлт, санхүүгийн үзүүлэлтийг үндэслэн ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүү, төлбөрийн чадварын байдалд өгөх нэгдсэн үнэлгээг үзүүлэлт тус бүрт өгсөн үнэлгээг тус журмын 7 дугаар бүлэгт заасны дагуу холбогдох хувиар жигнэж, дараах байдлаар газар дээрх шалгалтын нэгдсэн үнэлэлтийг өгнө. Үүнд:

САЙН	буюу 1
ХАНГАЛТТАЙ	буюу 2
ДУНД	буюу 3
ХАНГАЛТГҮЙ	буюу 4
МУУ	буюу 5

1.5. Тухайн ББСБ-д газар дээрх шалгалт хийх хугацаандаа мэргэжилтэн нь санхүүгийн үзүүлэлтийн өсөлт бууралт, ирээдүйн чиг хандлага, гарсан өөрчлөлтийн шалтгаан, өмнөх шалгалтын мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, түүний дүнг авч үзэн нэгдсэн үнэлгээ өгөх ба цаашид баримтлах чиг хандлагыг тодорхойлно.

ХОЁР. ӨӨРИЙН ХӨРӨНГИЙН ХҮРЭЛЦЭЭ

Мэргэжилтэн нь дараах хүчин зүйлсийг үндэслэн энэ журмын 1 дүгээр хавсралтад заасны дагуу ӨӨРИЙН ХӨРӨНГИЙН ХҮРЭЛЦЭЭНД үнэлгээ, дүгнэлт өгнө. Үүнд:

2.1. Үндсэн буюу чанарын хүчин зүйл

Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний үзүүлэлтийн чанарын хүчин зүйлсийг үнэлэхдээ тухайн ББСБ-ын эрсдэлийн хүрээ болон түүний чанар, хэлбэр, эдгээр эрсдэлийг удирдах удирдлагын чадавх зэрэгт үндэслэнэ.

2.1.1 Өөрийн хөрөнгө, нийт актив болон нийт цэвэршүүлсэн активын зохистой харьцаа Хорооноос тогтоосон шаардлагыг хангаж байгаа эсэх.

2.2. Харгалзах хүчин зүйл

2.2.1. Өөрийн хөрөнгө, дүрмийн сантай холбогдон гарсан хууль, журмыг мөрдөн ажиллаж байгаа эсэх;

а/ Хоёрдогч өглөг хэрхэн бүрдсэн, гэрээ бусад баримт бичгүүдийн бүрдэл, зөвшөөрөл авсан эсэх;

2.2.2. ББСБ-ын дүрмийн сангийн хэмжээ нь Хорооноос тогтоосон хэмжээнд байгаа эсэх, дүрмийн сангийн бүрдэл нь Хорооноос гаргасан тогтоол, шийдвэрт нийцэж байгаа эсэх, дүрмийн сангийн хөдлөлийн тухай албан ёсоор Хороонд тухай бүр мэдэгдэж зөвшөөрөл авч байсан эсэх;

ГУРАВ. АКТИВЫН ЧАНАР

Мэргэжилтэн нь дараах хүчин зүйлийг үндэслэн энэ журмын 2 дугаар хавсралтад заасны дагуу ББСБ-ын АКТИВЫН ЧАНАРТ үнэлгээ, дүгнэлт өгнө. Үүнд:

3.1. Үндсэн буюу чанарын хүчин зүйл

Активын чанарт үнэлгээ, дүгнэлт өгөхдөө тэнцлийн болон тэнцлийн гадуурх хүндрэлтэй, чанаргүйд ангилагдсан, хугацаандаа төлөгдөөгүй, хуримтлуулж тооцоогүй, нөхцөл нь өөрчлөгдөж шинэчлэгдсэн актив хөрөнгийн түвшин, хандлага; активын эрсдэлийн сангийн хүрэлцээ; чанаргүй активыг тодорхойлох, удирдах болон эргэн төлүүлэх чадвар, зээл болон бусад хөрөнгө оруулалтын багцын чанар болон тараан байршуулалт /диверсификаци/; зээл болон хөрөнгө оруулалтын бодлого, заавар журмын зохистой байдал; тэнцлийн гадуурх дансдаас үүсч болзошгүй зээлийн эрсдэл, актив хөрөнгийн төвлөрөл; зээлийн удирдлагын үр дүнтэй байдал; эрсдэлийг тодорхойлох заавар журам, хяналт болон мэдээллийн систем зэргийг үндэслэнэ.

3.1.1. Нийт активт эзлэх нийт чанаргүй актив хөрөнгийн байвал зохих хэмжээ;

3.1.2. Өөрийн хөрөнгөд эзлэх нийт чанаргүй актив хөрөнгийн байвал зохих хэмжээ;

3.1.3. Өөрийн хөрөнгөд эзлэх актив хөрөнгийн эрсдэлийн сангийн байвал зохих хэмжээ;

3.1.4. Активын төвлөрлийн эрсдэл буюу өөрийн хөрөнгөд эзлэх ББСБ-ын 20 том зээлийн өрийн үлдэгдлийн байвал зохих хэмжээ;

3.2. Харгалзах хүчин зүйл

3.2.1. Нийт активт орлого авчирдаггүй активын эзлэх хувь, хэмжээг тооцох;

3.2.2. Зээлийн бодлогын хэрэгжилт, Зээлийн хорооны үйл ажиллагаа буюу зээлийн эргэн төлөлт

а/ Активын бусад эрсдэлийг тодорхойлох, хэмжих, удирдах, хянах чадвартай эсэх;

б/ Зээлийн барьцаа хөрөнгийн хэмжээ, чанар;

в/ Хоорондоо холбогдох зээлдэгчдийн нийт зээлийн эрсдэл;

г/ Шалгалт хамрах хугацаанд олгосон, төлөгдсөн зээлийн харьцаа;

3.2.3. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль, холбогдох журамд заасан зээл болон бусад активт тавьсан хязгаарлалтуудыг хангаж байгаа эсэх;

3.2.4. Зээл түүнтэй адилтгах бусад эрсдэлтэй актив, хүлээж болзошгүй үүргүүдийн ангиллыг зохих журмын дагуу хийсэн эсэх;

3.2.5. Активын эрсдэлийн санг бүрэн байгуулж, түүнийг зөв зохистой зарцуулж байгаа эсэх;

3.2.6. Чанаргүй активын нийт активт эзлэх хувь, түүний өсөлт, бууралтын шалтгааныг тодруулах, чанаргүй активыг барагдуулах талаар авсан арга хэмжээ, өр барагдуулж буй үйл ажиллагаа;

ДӨРӨВ. УДИРДЛАГЫН ЧАДВАР

Мэргэжилтэн нь дараах хүчин зүйлийг үндэслэн энэ журмын 3 дугаар хавсралтад заасны дагуу ББСБ-ын УДИРДЛАГЫН ЧАДВАРТ үнэлгээ, дүгнэлт өгнө. Үүнд:

4.1. Үндсэн буюу чанарын хүчин зүйл

Удирдлагын чадварт чанарын үнэлгээг өгөхдөө ББСБ-ын үйл ажиллагаатай холбоотой бүх үзүүлэлтүүд хангагдаж байгаа эсэх, удирдлага нь ББСБ-ын үйл ажиллагаанд үүсч болзошгүй эрсдэлийг тодорхойлох, хэмжих, хянах чадвартай эсэхийг харгалзана.

4.1.1. Энэ журмын бусад таван үзүүлэлтийн дундаж үнэлгээ;

4.1.2. Үйл ажиллагааны орлогод үйл ажиллагааны зардлын байвал зохих хувь хэмжээ;

4.2. Харгалзах хүчин зүйл

4.2.1. Хорооноос хийсэн өмнөх газар дээрх шалгалтаар өгсөн үүрэг даалгаврын биелэлт, шалгалтын үр дүнгээр авсан арга хэмжээний чанар, үр дүнгийн байдал;

4.2.2. Хуульд заасан эрх, үүргийн хүрээнд улс орны эдийн засаг, санхүүгийн салбарт гарч байгаа өөрчлөлтөнд зохицуулан ББСБ-ын үйл ажиллагааг удирдах чадвартай эсэх, ББСБ-ын санхүүгийн байдалд бодит үнэлэлт дүгнэлт өгч, ББСБ-ын стратегийг зөв тодорхойлж, зохистой шийдвэр гаргадаг эсэх;

4.2.3. Дотоод хяналтын албаны үйл ажиллагааг ББСБ-ын эрсдэлийг илрүүлэн тогтоох, бууруулахад чиглүүлэн ажиллаж дүгнэлт гаргадаг эсэх, тус албыг байгуулсан болон удирдлагад тайлагнах зарчим нь хуульд заасан шалгуурыг хангаж байгаа болон тухайн ББСБ-ын дүрэм, журамд нийцэж байгаа эсэх;

4.2.4. Удирдлагын мэдээллийн систем бүрэлдэн бий болсон эсэх, ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн үзүүлэлтийн талаарх мэдээллийг хэрхэн цуглуулдаг, шаардлагатай бүх мэдээллийг хамардаг, мэдээллийн үнэн зөв эсэхэд хэрхэн хяналт тавьдаг;

4.2.5. Холбогдох хууль тогтоомжтой нийцүүлэн өөрийн дотоод дүрэм, заавар журмыг боловсруулж, тэдгээрийг мөрдөж байгаа эсэх;

4.2.6. ББСБ нь удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалтан ажилтнууд нь албан тушаалаа урвуулан ашиглаж байсан эсэх;

4.2.7. Санхүүгийн тайлан, мэдээг зохих журмын дагуу зөв зохистой гаргадаг эсэх, нягтлан бодох бүртгэлийг Олон Улсын стандартын дагуу гаргахад хяналт тавьдаг эсэх;

ТАВ. АШИГТ АЖИЛЛАГАА

Мэргэжилтэн нь дараах хүчин зүйлийг үндэслэн энэ журмын 4 дүгээр хавсралтад заасны дагуу ББСБ-ын АШИГТ АЖИЛЛАГААНД үнэлгээ, дүгнэлт өгнө. Үүнд:

5.1. Үндсэн буюу чанарын хүчин зүйл

Ашигт ажиллагааны чанарыг үнэлэхдээ хуримтлагдсан ашгаар өөрийн хөрөнгийг нэмэгдүүлэх чадвар; ашигт ажиллагааны түвшин, хандлага болон тогтвортой байдал, ашигт ажиллагааны чанар болон эх үүсвэр; бусад ББСБ-ын үйл ажиллагаатай харьцуулсан үйл ажиллагааны зардлын түвшин; ашигт ажиллагааны зах зээлийн эрсдэлээс хамаарах хэлбэлзэл; эрсдэлийн сангуудын зохистой түвшин, уламжлалт бус, гэнэтийн орлого зарлагаас хамаарах ашигт ажиллагааны хамаарал; орлогод үзүүлэх татварын нөлөө; төсөв төлөвлөгөө, түүний зохистой систем; удирдлагын мэдээллийн системийн зохистой байдал зэрэг үзүүлэлтүүдэд үндэслэнэ.

5.1.1. Актив хөрөнгийн өгөөж (тайлант хугацааны татварын дараах цэвэр ашгийг ББСБ-ын шалгалт хамрах хугацааны дундаж актив хөрөнгөтэй харьцуулсан харьцаа);

5.1.2. Өөрийн хөрөнгийн өгөөж (тайлант хугацааны татварын дараах цэвэр ашгийг ББСБ-ын дүрмийн сантай харьцуулсан харьцаа);

5.1.3. Шалгалт хамрах хугацаан дахь активын өгөөжийн өсөлт, бууралт (ББСБ-ын ашгийн түвшинг өмнөх он, улирлуудтай харьцуулсан өсөлт бууралт, түүний чиг хандлага, өөрчлөлтийн шалтгааныг тодруулах);

5.1.4. Цэвэр хүүгийн зөрүүний харьцаа (нийт хүүгийн орлого, хүүгийн зардлын зөрүүг ББСБ-ын шалгалт хамрах хугацааны дундаж актив хөрөнгөтэй харьцуулсан харьцаа);

5.1.5. Алдагдалтай ажиллаж байгаа ББСБ-ын ашигт ажиллагааны үзүүлэлтэд маш муу буюу 5 гэсэн үнэлгээг өгнө.

5.2. Харгалзах хүчин зүйл

5.2.1. Пассив хөрөнгөд эзлэх хүүд мэдрэмж багатай эх үүсвэрийн хэмжээ;

ЗУРГАА. ТӨЛБӨР ТҮРГЭН ГҮЙЦЭТГЭХ ЧАДВАР

Мэргэжилтэн нь дараах хүчин зүйлийг үндэслэн энэ журмын 5 дугаар хавсралтад заасны дагуу ББСБ-ын ТӨЛБӨР ТҮРГЭН ГҮЙЦЭТГЭХ ЧАДВАРТ үнэлгээ, дүгнэлт өгнө. Үүнд:

6.1. Үндсэн буюу чанарын хүчин зүйл

Төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын чанарыг үнэлж дүгнэхдээ бусдаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн өсөлт, бууралтын хандлага, тогтвортой байдал; богино хугацаат, хэлбэлзэл өндөртэй эх үүсвэрээс хамаарах хамаарал, энэхүү богино хугацаат эх үүсвэрээр урт хугацаат активыг санхүүжүүлсэн байдал; актив хөрөнгөд эзлэх хөрвөх чадвар сайтай активын хэмжээ, активыг борлуулах боломж; мөнгөний зах зээлд оролцох болон бусад эх үүсвэр татах чадвар, төлбөрийн чадварын хэрэгцээг хангах чадвар; төлбөрийн чадвартай холбоотой бодлого, заавар журмын зохистой байдал, түүний хэрэгжилт, эх үүсвэрийн удирдлагын стратеги, удирдлагын мэдээллийн систем болон эх үүсвэр татах нөөц төлөвлөгөө; төлбөрийн чадварын эрсдэлийг тодорхойлох, хэмжих, хянах болон ажиглах удирдлагын чадвар, тэнцлийн болон тэнцлийн гадуурх данснууд дахь эх үүсвэрийн хэмжээ зэрэг үзүүлэлтийг харгалзана.

6.1.1. Хорооноос тогтоосон төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг хангаж байгаа байдал;

6.2. Харгалзах хүчин зүйл

6.2.1. Төлбөрийн чадварын хүндрэл учирч болзошгүй эсэх;

а/ Актив, пассивын удирдлага, тэдгээрийн төлөгдөх хугацааны уялдаа, гадаад актив, пассивын эрсдэлийн харьцаа, зээл, татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн харьцаа;

б/ Нийт татан төвлөрүүлсэн хөрөнгөд эзлэх богино хугацаат хөрөнгийн хэмжээ;

в/ Итгэлцлийн үйлчилгээгээр татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн үлдэгдлийн тогтвортой байдал;

г/ Төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын эрсдэлийн удирдлага;

д/ ББСБ-ын эх үүсвэр татах чадвар;

е/ Эх үүсвэр татах нөөц төлөвлөгөө;

6.2.2. Банк, бусад санхүүгийн байгууллага, төслийн санхүүжилтаар авсан зээл нь хугацаандаа төлөгдсөн эсэх;

6.2.3. Төлбөр тооцоо саатуулсан эсэх, саатуулж байсан бол хэмжээ, шалтгаан, шийдвэрлэсэн байдал;

а/ Бусад пассив буюу бусдад төлөх өглөгийн үлдэгдэл;

ДОЛОО. ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛИЙН МЭДРЭМЖ

Мэргэжилтэн нь ББСБ өөрийн үйл ажиллагаанд үүсч буй зах зээлийн эрсдэл буюу хүүгийн, ханшийн болон үнийн эрсдэлийг хэрхэн хянаж байгаад дараах хүчин зүйлийг үндэслэн энэ журмын 6 дугаар хавсралтад заасны дагуу ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛИЙН МЭДРЭМЖИД үнэлгээ, дүгнэлт өгнө. Үүнд:

7.1. Үндсэн буюу чанарын хүчин зүйл /Ханшийн эрсдэл/

7.1.1. Гадаад валютын позицийн үзүүлэлтийг нийт болон нэгж валютын хувьд ханган биелүүлж байгаа байдал;

а/ Гадаад валютын эрсдэлийн үзүүлэлтийг ханган биелүүлж байгаа эсэх, тайланд гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийг үнэн зөв тусгадаг эсэх;

7.1.2. Ханшийн тэгшитгэлийн орлогын эрсдэлээр жигнэсэн нийт активт эзлэх хувь;

7.1.3. Санхүүгийн хэрэгсэл, деривативийн үйл ажиллагааны орлогын нийт орлогод эзлэх хувь;

7.2. Харгалзах хүчин зүйл

7.2.1. ББСБ-ын удирдлага нь эрсдэлийг тооцох, бууруулах, эрсдэлээс хамгаалах талаар авч байгаа арга хэмжээ;

а/ ББСБ-ын удирдлага нь зах зээлийн эрсдэлийг тодорхойлох, хэмжих, хянах болон бууруулах, энэхүү эрсдэлээс хамгаалах талаар арга хэмжээ авах замаар эрсдэлийн талаар нэгдсэн үр дүнтэй бодлого явуулдаг эсэх;

7.2.2. Удирдлагын мэдээллийн систем нь эрсдэлийг тодорхойлох чадвартай эсэх;

а/ ББСБ-ын удирдлагын мэдээллийн систем нь боловсронгуй эсэх, холбогдох мэдээллийг бүрэн ашиглаж байгаа эсэх;

б/ Эрсдэлийн эх сурвалж болон уялдаа холбоог судалж, зах зээлийн үнийн өөрчлөлт, ханшийн хэлбэлзэлтэй уялдуулан цаашдын бодлого, үйл ажиллагааг удирдан явуулж байгаа эсэх;

в/ ББСБ-ын зах зээлийн эрсдэлийн өөрийн хөрөнгөд үзүүлэх нөлөөлөл;

г/ Эрсдэл хүлээж буй нөхцөлд ББСБ-ын удирдлага эрсдэлийг даван гарах арга, бололцоо, учирсан хохирлыг нөхөх, арилгах чадвартай эсэхээ хэрхэн тооцож үнэлдэг;

д/ ББСБ нь эрсдэлээ хэрхэн үнэлдэг, эрсдэлийг үнэлэх арга нь боловсронгуй эсэх, ББСБ-ын үйл ажиллагааны цар хүрээнд тохирсон эсэх;

НАЙМ. НЭГДСЭН ҮНЭЛГЭЭ ӨГӨХ

ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдалд газар дээрх шалгалтын нэгдсэн үнэлгээ, дүгнэлтийг энэ журмын 7 дугаар хавсралтад заасны дагуу өгөхдөө дараах зарчмыг баримтална. Үүнд:

8.1. Шалгалтын ажлын хэсгийн гишүүд нь батлагдсан ажил үүргийн хуваарийн дагуу өөрсдийн шалгасан журмын зургаан хэсэг тус бүрт, ажлын хэсгийн ахлагчтай хамтран үнэлгээ өгнө.

8.2. Шалгалтын хэсгийн ахлагч нь гишүүдийн хэсэг тус бүрт өгсөн үнэлгээний нийлбэрийн арифметик дунджийг тооцоолон ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдалд нэгдсэн үнэлгээ өгч, шалгалтын хэсгийн бүх гишүүд гарын үсэг зурж, улсын байцаагчийн тэмдэг дарж баталгаажуулна.

8.3. Нэгдсэн үнэлгээний дүнгээс хамаарч ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдлыг дараах байдлаар үнэлнэ. Үнэлгээг өгөхдөө аравтын оронгоор тоймлон тооцно. Үүнд:

8.3.1. Нэгдсэн үнэлгээ 1-ээс 1.5 хүртэл байвал САЙН буюу хэвийн үйл ажиллагаатай;

8.3.2. Нэгдсэн үнэлгээ 1.6-аас 2.5 хүртэл байвал ХАНГАЛТТАЙ буюу хүндрэл үүсч болзошгүй;

8.3.3. Нэгдсэн үнэлгээ 2.6-аас 3.5 хүртэл байвал ДУНД буюу хяналт шалгалтын арга хэмжээ авах нөхцөл бүрдсэн;

8.3.4. Нэгдсэн үнэлгээ 3.6-аас 4.5 хүртэл байвал ХАНГАЛТГҮЙ буюу төлбөрийн чадваргүй болж болзошгүй;

8.3.5. Нэгдсэн үнэлгээ 4.6-аас 5 хүртэл байвал МУУ буюу төлбөрийн чадваргүй;

8.4. Шалгалтын хэсэг тухайн ББСБ-ын үйл ажиллагаанд өгсөн нэгдсэн үнэлгээнд холбогдох үндэслэлийг тодорхой тусгана.

8.5. Шалгалтын ажлын хэсэг нь шалгуулж буй ББСБ-ын үйл ажиллагаа, тухайн болон ирээдүйн санхүүгийн нөхцөл байдлыг харгалзан нэгдсэн үнэлгээг бууруулж эсхүл дээшлүүлж болно. Ингэхдээ чухам ямар нөхцөл байдлыг харгалзсан үндэслэлээ тодорхой зааж, шалгалтын дүгнэлтэд тусгасан байна.

8.6. Энэ журмын 1-6 дугаар хавсралтаар тооцсон үнэлгээг арифметик дунджаар тооцоолох, мөн бусад харгалзах хүчин зүйлийг тусган ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн

байдалд нэгдсэн үнэлгээ өгч, шалгалтын хэсгийн бүх гишүүд, улсын байцаагч нар гарын үсэг зурж, улсын байцаагчийн тэмдэг дарж баталгаажуулна.

8.7. Шалгалтын ажлын хэсэг нь шалгалт хийсэн ББСБ-д тухайн ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн байдалд өгсөн нэгдсэн үнэлгээ болон шалгалтын акт, материалыг

Бичил санхүүгийн газрын даргад танилцуулахаас өмнө (шаардлагатай тохиолдолд Хорооны хурлаар оруулж хэлэлцүүлэхээс өмнө) танилцуулна.

8.8. Шалгалтаар өгсөн нэгдсэн үнэлгээг тухайн ББСБ хүлээн зөвшөөрөхгүй тохиолдолд үнэлгээтэй танилцсанаас хойш 10 хоногийн дотор Хорооны Улсын Ерөнхий байцаагчид бичгээр гомдол гаргаж болно.

ЕС. ХАРИУЦЛАГА

9.1. Дунд ба түүнээс доош нэгдсэн үнэлгээ авсан ББСБ-д Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн 19.2 дахь заалтад заасан шат дараалсан арга хэмжээг авна. Үүнд:
/Энэ хэсгийг Хорооны 2008 оны 10 дугаар сарын 22-ны өдрийн 234 дүгээр тогтоолоор өөрчлөн найруулсан/

9.1.1. Шалгалтаар илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулах талаар шалгалтын тайлангаар үүрэг өгөх;

9.1.2. Ноцтой зөрчилтэй гэж үзвэл улсын байцаагчийн албан шаардлага хүргүүлэх;

9.1.3. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай болон холбогдох хууль, журамд заасны дагуу захиргааны арга хэмжээ авч торгууль ногдуулах;

9.1.4. Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасан шат дараалсан бусад арга хэмжээ авах.

-- ооОоо --

ӨӨРИЙН ХӨРӨНГИЙН ХҮРЭЛЦЭЭ

ХҮЧИН ЗҮЙЛ	ЖИГНЭХ ХУВЬ	САЙН /1/	ХАНГАЛТТАЙ /2/	ДУНД /3/	ХАНГАЛТГҮЙ /4/	МУУ /5/	ҮНЭЛГЭЭ
1	ҮНДСЭН ХҮЧИН ЗҮЙЛ						
1.1	Нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө, нийт цэвэршүүлсэн активын зохистой харьцааг ханган биелүүлж байгаа эсэх	30 %	Тогтмол биелүүлдэг	3 улирал дараалан биелүүлсэн	2 улирал эсвэл улирал ээлжлэн биелүүлсэн	Сүүлийн 2 улирал дараалан биелүүлээгүй	Сүүлийн 3 улирлаас дээш хугацаагаар дараалан биелүүлээгүй
1.2	Өөрийн хөрөнгө, нийт цэвэршүүлсэн активын зохистой харьцааг ханган биелүүлж байгаа эсэх	20 %	Тогтмол биелүүлдэг	3 улирал дараалан биелүүлсэн	2 улирал эсвэл улирал ээлжлэн биелүүлсэн	Сүүлийн 2 улирал дараалан биелүүлээгүй	Сүүлийн 3 улирлаас дээш хугацаагаар дараалан биелүүлээгүй
1.3	Өөрийн хөрөнгө, нийт активын зохистой харьцааг ханган биелүүлж байгаа эсэх	20 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн их	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага
2	ХАРГАЛЗАХ ХҮЧИН ЗҮЙЛ						
2.1	Өөрийн хөрөнгө, дүрмийн сантай холбогдон гарсан хууль тогтоомж, журам зааврыг зөрчсөн эсэх	30 %	Зөрчөөгүй	зөрчлийг өдөр тутмын үйл ажиллагааны явцад засах боломжтой	зөрчил гаргасан бөгөөд түүнийгээ засах талаар арга хэмжээ аваагүй	удаа дараа зөрчил гаргасан, түүнийгээ засах талаар арга хэмжээ аваагүй	зөрчил нь санхүүгийн байдалд сөргөөр нөлөөлж байгаа
ҮНЭЛГЭЭ		100 %					

Жич: Шалгах өдрийн байдлаар тохируулж гаргасан санхүүгийн тайланг тухайн ББСБ-ын улирлын санхүүгийн тайлангаар адилтган тооцно.

АКТИВЫН ЧАНАР

ХҮЧИН ЗҮЙЛ		ЖИГНЭХ ХУВЬ	САЙН /1/	ХАНГАЛТТАЙ /2/	ДУНД /3/	ХАНГАЛТГҮЙ /4/	МУУ /5/	ҮНЭЛГЭЭ
1	ҮНДСЭН ХҮЧИН ЗҮЙЛ							
1.1	Нийт чанаргүй актив хөрөнгийн нийт активт харьцуулсан хувь	25 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн өндөр	
1.2	Нийт чанаргүй актив хөрөнгийн хэмжээг өөрийн хөрөнгөд харьцуулсан хувь	20 %	0,0-9,9 хувь	10,0-29,9 хувь	30,0-60,0 хувь	60,1-99,9 хувь	100.0 хувь болон түүнээс дээш	
1.3	Активын эрсдэлийн сангийн байвал зохих хэмжээг өөрийн хөрөнгөд харьцуулсан хувь	10 %	5 хувь хүртэл	5-15 хувь	16-30 хувь	31-50 хувь	51-ээс дээш хувь	
1.4	Активын төвлөрлийн хэмжээ буюу ББСБ-ын 20 том зээлийн өрийн үлдэгдлийг өөрийн хөрөнгөд харьцуулсан хувь	10 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн өндөр	
2	ХАРГАЛЗАХ ХҮЧИН ЗҮЙЛ							
2.1	Нийт активт орлого авчирдаггүй активын эзлэх хувь хэмжээ	10 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн өндөр	
2.2	Зээлийн бодлогын хэрэгжилт, Зээлийн хорооны үйл ажиллагаа буюу зээлийн эргэн төлөлт /шалгалт хамрах хугацаанд олгосон, төлөгдсөн зээлийн харьцаа/	5 %	Зээлийн эргэн төлөлтийн хэмжээ 91-ээс дээш хувь	Зээлийн эргэн төлөлтийн хэмжээ 81-90 хувь	Зээлийн эргэн төлөлтийн хэмжээ 71-80 хувь	Зээлийн эргэн төлөлтийн хэмжээ 61-70 хувь	Зээлийн эргэн төлөлтийн хэмжээ 60-аас доош хувь	
2.3	Зээл болон бусад активт тавьсан хязгаарлалтыг хангаж байгаа эсэх	5 %	<i>хангасан</i>				<i>хангаагүй</i>	
2.4	Эрсдэлтэй активын ангиллыг зохих журмын дагуу хийсэн эсэх	5 %	100 хувь ангилсан	91-ээс дээш хувь ангилсан	71-90 хувь ангилсан	30-50 хувь ангилаагүй	51-ээс дээш хувь ангилаагүй	
2.5	Эрсдэлийн санг зохих журмын дагуу байгуулж, зарцуулсан эсэх	5 %	100 хувь байгуулсан	91-ээс дээш хувь байгуулсан	71-90 хувь байгуулсан	30-50 хувь байгуулаагүй	<i>сангийн дутагдал 51-ээс дээш хувьд хүрсэн</i>	

2.6	Чанаргүй активын нийт активт эзлэх хувь, түүний өсөлт, бууралтын шалтгааныг тодруулах, чанаргүй активыг барагдуулах талаар авсан арга хэмжээ, өр барагдуулж буй үйл ажиллагаа	5 %						
ҮНЭЛГЭЭ		100 %						

УДИРДЛАГЫН ЧАДВАР

ХҮЧИН ЗҮЙЛ		ЖИГНЭХ ХУВЬ	САЙН /1/	ХАНГАЛТТАЙ /2/	ДУНД /3/	ХАНГАЛТГҮЙ /4/	МУУ /5/	ҮНЭЛГЭЭ
1	ҮНДСЭН ХҮЧИН ЗҮЙЛ							
1.1	Энэхүү журмын бусад 5 үзүүлэлтийн дундаж үнэлгээ /арифметик дундажаар тооцоолно/	40 %						
1.2	Үйл ажиллагааны зардлын үйл ажиллагааны орлогод эзлэх хувийн жин	25 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн өндөр	
2	ХАРГАЛЗАХ ХҮЧИН ЗҮЙЛ							
2.1	Хорооноос газар дээрх шалгалтын үр дүнгээр авсан арга хэмжээний чанар, үр дүнгийн байдал	5 %						
2.2	Эдийн засаг болон санхүүгийн салбарт гарч байгаа өөрчлөлтөд зохицуулан ББСБ-ыг зохион байгуулан удирдах чадвартай эсэх, ББСБ-ын санхүүгийн байдлыг судалж, үнэлэлт дүгнэлт өгөн зөв зохистой шийдвэр гаргадаг эсэх	5 %						
2.3	Дотоод хяналт шалгалтаар илэрсэн зөрчил дутагдлыг цаг алдалгүй арилгуулах талаар арга хэмжээ авдаг эсэх, дотоод хяналтын үйл ажиллагаа нь өөрийн дотоод эрсдэлийг илрүүлэх, бууруулах, хянахад чиглэгдэж байгаа эсэх	5 %						
2.4	Удирдлагын мэдээллийн систем бүрэлдэн бий болсон эсэх, ББСБ-ын үйл ажиллагаа, санхүүгийн үзүүлэлтийн талаарх мэдээллийг хэрхэн цуглуулдаг, шаардлагатай бүх мэдээллийг хамардаг, мэдээллийн үнэн зөв эсэхэд хэрхэн хяналт тавьдаг	5 %						
2.5	Холбогдох хууль тогтоомжтой нийцүүлэн дотоод дүрэм, заавар журмыг боловсруулж, тэдгээрийг мөрдөж байгаа эсэх	5 %						
2.6	Удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалтан, ажилтнууд нь албан тушаалаа урвуулан	5 %						

	ашиглаж байсан эсэх							
2.7	Санхүүгийн тайлан, мэдээг зохих журмын дагуу зөв зохистой гаргадаг эсэх, нягтлан бодох бүртгэлийг Олон Улсын стандартын дагуу гаргахад хяналт тавьдаг эсэх	5 %						
ҮНЭЛГЭЭ		100 %						

АШИГТ АЖИЛЛАГАА

ХҮЧИН ЗҮЙЛ	ЖИГНЭХ ХУВЬ	САЙН /1/	ХАНГАЛТТАЙ /2/	ДУНД /3/	ХАНГАЛТГҮЙ /4/	МУУ /5/	ҮНЭЛГЭЭ
1	ҮНДСЭН ХҮЧИН ЗҮЙЛ						
1.1	Активын өгөөж (<i>Тайлант хугацааны татварын дараах ашиг/Нийт дундаж актив</i>)	25 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн өндөр	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага
1.2	Өөрийн хөрөнгийн өгөөж (<i>Тайлант хугацааны татварын дараах ашиг/дүрмийн сан</i>)	25 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн өндөр	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага
1.3	Активын өгөөжийн өсөлт, бууралт	15 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн их өссөн, бага буурсан	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр өссөн	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур өссөн	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага өссөн, их буурсан
1.4	Цэвэр хүүгийн зөрүүний харьцаа ((Хүүгийн орлого - Хүүгийн зардал)/Нийт дундаж актив)	15 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн өндөр	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага
2	ХАРГАЛЗАХ ХҮЧИН ЗҮЙЛ						
2.1	Пассив хөрөнгөд эзлэх хүүд мэдрэмж багатай эх үүсвэр	20 %	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажаас -, + 10 хувиар зөрүүтэй	Нэгтгэлийн дундажаас -20 хувь доогуур	Нэгтгэлийн дундажаас 20-иос дээш хувь доогуур	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага
ҮНЭЛГЭЭ		100 %					

Жич: Шалгах өдрийн байдлаар тохируулж гаргасан санхүүгийн тайланг тухайн ББСБ-ын улирлын санхүүгийн тайлантай адилтган тооцно.

ТӨЛБӨР ТҮРГЭН ГҮЙЦЭТГЭХ ЧАДВАР

ХҮЧИН ЗҮЙЛ		ЖИГНЭХ ХУВЬ	САЙН /1/	ХАНГАЛТТАЙ /2/	ДУНД /3/	ХАНГАЛТГҮЙ /4/	МУУ /5/	ҮНЭЛГЭЭ
1	ҮНДСЭН ХҮЧИН ЗҮЙЛ							
1.1	Төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын үзүүлэлтийг ханган биелүүлж байгаа байдал	40 %	Тогтмол биелүүлдэг	3 улирал дараалан биелүүлсэн	2 улирал эсвэл улирал ээлжлэн биелүүлсэн	Сүүлийн 2 улирал дараалан биелүүлээгүй	Сүүлийн 3 улирлаас дээш хугацаагаар дараалан биелүүлээгүй	
2	ХАРГАЛЗАХ ХҮЧИН ЗҮЙЛ							
2.1	Төлбөрийн чадварын хүндрэлд орж болзошгүй эсэх	30 %	хүндрэлээс бүрэн хамгаалагдсан	1 жилээс дээш хугацааны дараа хүндрэлд орж болзошгүй	2 улирлаас 1 жил хүртэл хугацааны дотор орж болзошгүй	2 улирлын хугацааны дотор орж болзошгүй	ойрын 1 улирлын хугацаанд хүндрэлд орох магадлалтай	
2.2	Банк, бусад санхүүгийн байгууллага, төслийн санхүүжилтаар авсан зээл нь хугацаандаа төлөгдсөн эсэх	20 %	тийм	-	-	-	үгүй	
2.3	Төлбөр тооцоо саатуулсан, эс саатуулсан байдал	10 %	саатуулж байгаагүй	саатуулж болзошгүй	1 улирал саатуулсан	2 улирал саатуулсан	3-аас дээш улирал саатуулсан	
ҮНЭЛГЭЭ		100 %						

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛИЙН МЭДРЭМЖ

ХҮЧИН ЗҮЙЛ	ЖИГНЭХ ХУВЬ	САЙН /1/	ХАНГАЛТТАЙ /2/	ДУНД /3/	ХАНГАЛТГҮЙ /4/	МУУ /5/	ҮНЭЛГЭЭ
1	ҮНДСЭН ХҮЧИН ЗҮЙЛ						
1.1	Гадаад валютын позицйн үзүүлэлтийг нийт валютын хувьд ханган биелүүлж байгаа байдал	25 %	Тогтмол биелүүлдэг	3 улирал дараалан биелүүлсэн	2 улирал эсвэл улирал ээлжлэн биелүүлсэн	Сүүлийн 2 улирал дараалан биелүүлээгүй	Сүүлийн 3 улирлаас дээш хугацаагаар дараалан биелүүлээгүй
1.2	Гадаад валютын позицйн үзүүлэлтийг нэгж валютын хувьд ханган биелүүлж байгаа байдал	20 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн хамгийн өндөр
1.3	Ханшийн тэгшитгэлийн орлогын эрсдэлээр жигнэсэн нийт активт эзлэх хувь	20 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн их	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага
1.4	Санхүүгийн хэрэгсэл, деравитивийн үйл ажиллагааны орлогын нийт орлогод эзлэх хувь	10 %	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн их	Нэгтгэлийн дундажаас дээгүүр	Нэгтгэлийн дундажтай тэнцүү	Нэгтгэлийн дундажаас доогуур	Нэгтгэлийн дундажийн хамгийн бага
2	ХАРГАЛЗАХ ХҮЧИН ЗҮЙЛ						
2.1	ББСБ-ын удирдлага нь эрсдэлийг тооцох, бууруулах, эрсдэлээс хамгаалах талаар авч байгаа арга хэмжээ	15 %	Эрсдэлийг удирдах бүрэн боломжтой	Арга хэмжээ нь үр дүнтэй	Арга хэмжээ нь зарим талаар үр дүнтэй	Арга хэмжээ нь үр дүн багатай	Эрсдэлийг удирдах бүрэн боломжгүй
2.2	Удирдлагын мэдээллийн систем нь эрсдэлийг тодорхойлох чадвартай эсэх	10 %	Чадвартай				Чадваргүй
ҮНЭЛГЭЭ		100 %					

ББСБ-ЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, САНХҮҮ, ТӨЛБӨРИЙН ЧАДВАРЫН
БАЙДАЛД ӨГСӨН НЭГДСЭН ҮНЭЛГЭЭ

ДД	ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД		ЖИГНЭХ ХУВЬ	ШАЛГАЛТААР ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ		ӨМНӨХ ШАЛГАЛТААР ӨГСӨН ҮНЭЛГЭЭ	ӨӨРЧЛӨЛТ
				Үзүүлэлтээр	Жигнэснээр		
1	ӨӨРИЙН ХӨРӨНГИЙН ХҮРЭЛЦЭЭ	С	25 %				
2	АКТИВЫН ЧАНАР	А	25 %				
3	УДИРДЛАГЫН ЧАДВАР	М	10 %				
4	АШИГТ АЖИЛЛАГАА	Е	20 %				
5	ТӨЛБӨР ТҮРГЭН ГҮЙЦЭТГЭХ ЧАДВАР	L	10 %				
6	ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛИЙН МЭДРЭМЖ	S	10 %				
НЭГДСЭН ҮНЭЛГЭЭ			100 %				

Жич: 1. Бууруулсан эсхүл дээшлүүлсэн үнэлгээ бүрийн харгалзах үндэслэлийг тодорхой зааж бичнэ.

ҮНЭЛГЭЭ ӨГСӨН:

ШАЛГАЛТЫН ХЭСГИЙН АХЛАГЧ

...../НЭР/

ШАЛГАЛТЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮД:

...../НЭР/